

Penningen van Marina van der Kooi

Opdrachten en vrije penningen

In de MUNTkoerier kon u al enige artikelen lezen over de beeldhouwer en medailleur Marina van der Kooi. Inmiddels heeft zij de afgelopen jaren een nieuwe serie gecreëerd die hieronder beschreven wordt. Als u haar website opent leest u: 'Beelden moeten je uitnodigen, naar binnen trekken, zodat je zou willen samenvallen met de materie. Ik speel met convex en concaaf, met binnen en buiten, met positief en negatief.' Dat geldt zeker voor haar penningen, waar zij met haar vakmanschap en plezier aan werkt. Hieronder leest u over een aantal medici en vrije penningen.

Medici op de penning

Het is opvallend dat veel van haar onderwerpen doktoren zijn, die allen in hun vakgebied gespecialiseerd zijn. Voor de Nederlandse Vereniging voor Trombose en Hemostase ontwierp zij in opdracht van prof. dr. T. Hackeng, het portret van **Simon van Creveld** (af-

1894-1971 PIONIER. Het portret is en face en kijkt u recht aan. Rechts staat in fantasieletters zijn naam: SIMON VAN CREVELD. Deze letters zijn op het vlak geboetseerd op speelse wijze. Het ziekenhuisbed en kind op de keerzijde verwijzen naar een door hem opgericht oogziekenhuis voor kinderen. De tekst luidt: NEDERLANDSE VERENIGING VAN TROMBOSE EN HEMOSTASE (afbeelding 1a).

Van Creveld was vanaf de jaren 30 van de twintigste eeuw betrokken bij het hemofilieonderzoek in Nederland. Zijn eerste publicatie over hemofilie verscheen in 1935. (Hemofilie of bloed ziekte is een erfelijke stoornis waardoor het bloed niet goed kan stollen omdat een bepaalde stollingsfactor ontbreekt).

In 1938 werd Van Creveld benoemd tot hoogleraar in de kindergeneeskunde bij de Universiteits Kinderkliniek in het Binnengasthuis in Amsterdam. Hij deed hier onder meer onderzoek naar een mogelijke behandeling van hemofilie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest hij zijn werk staken, zoals alle Joodse hoogleraren. Na de oorlog werd Van Creveld in zijn functie hersteld en hervat hij zijn onderzoek. In de jaren 50 en 60 was Van Creveld een erkende autoriteit in dit vakgebied.

In 1955 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. In 1961 ontving hij de Reinier de Graaf-medaille voor zijn onderzoeken. Van Creveld wilde meer voor de hemofiliepatiënt, want op 26 juni 1964 werd een hemofiliekliniek officieel geopend door koningin Juliana. Deze kliniek in Huizen was de eerste ter wereld voor hemofiliepatiënten. Echter, op 10 maart 1971 overleed Van Creveld onverwacht. Zijn naam blijft verbonden met de zorg

voor de hemofiliepatiënt.

Op de tweede afbeelding ziet u Nobelprijswinnaar **Willem Einthoven**, een der grondleggers van de cardiologie. De opdrachtgever was de EHRA (EUROPEAN HEART RHYTHM ASSOCIATION).

Nr. 1 en 1a. Simon van Creveld-penning, 100 mm Ø, brons, 2007 (in opdracht van prof. dr. T. Hackeng). Marina van der Kooi

beelding 1).

Bij de linkerrand staat met intaglio:

Nr. 2 en 2a. EHRA-penning 2 (Einthoven), 100 mm Ø, brons, 2009. Marina van der Kooi

Het portret is naar links gewend en zijn naam WILLEM EINTHOVEN staat in om-schrift aan de bovenrand. Praktisch de gehele beeldenaar wordt gevuld met

de ernstig kijkende geleerde (afbeelding 2).

Op de keerzijde staat links de tekst: EUROPEAN HEART RHYTHM ASSOCIATION. Daarnaast een afbeelding van de eerste snaargalvanometer. Deze is door Einthoven en zijn team uitgevonden en gebouwd. Het is een apparaat om praktisch bruikbare electrocardiogrammen (ECG) mee te kunnen vervaardigen. Hij ontwikkelde ook terminologie voor het interpreteren ervan. De Griekse tekst langs de rechterrand betekent: VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN (afbeelding 2a).

Willem Einthoven werd geboren op 21 mei 1860 in Semarang, Nederlandsch-Indië en stierf op 28 september 1927 in Leiden. Op 16 oktober 1878 schreef hij zich in Utrecht in als student geneeskunde. Tijdens zijn studie ontwikkelde hij een sterke interesse voor de natuurkunde en de oogheelkunde, zijn leermeesters waren fysicus C.H.D. Buys Ballot, fysiologen W. Koster en F.C. Donders en de oogarts H. Snellen. In zijn studietijd was Einthoven zeer sportief als scherm.

Aanvankelijk wilde hij oogarts worden. Maar door een breuk in zijn pols die door de geneesheer verkeerd werd behandeld, ontstond er stijfheid in dit gewricht. Om weer voldoende beweeglijkheid in zijn pols te krijgen ging hij roeien. In 1880 was hij als student medeoprichter van de Utrechtse Studenten Roeivereniging TRITON.

Op 4 juli 1885 promoveerde Einthoven cum laude bij professor Snellen op zijn proefschrift 'Stereoscopie door kleurverschil', waarna hij op 9 januari 1886 te Amsterdam tot arts werd bevorderd.

Nr. 3 en 3a. Einthovenpenning, 90 mm Ø, brons, 2016. Marina van der Kooi

Nog geen jaar later werd hij benoemd tot hoogleraar in de fysiologie en histologie aan de Rijksuniversiteit Leiden, waar hij de overleden hoogleraar Adriaan Heynsius opvolgde.

Van der Kooi maakte in 2016 nog een **Einthovenpenning 2** in opdracht van professor dr. Martin Jan Schalij, hoofd cardiologische afdeling LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum). Hierop staat zijn portret naar rechts gewend en rechtsonder de datum: 1860-1927 (afbeelding 3).

Op de keerzijde staat aan de bovenrand zijn naam: WILLEM EINTHOVEN en in breedschrift: UNIVERSITEIT LEIDEN. Een omgekeerde driehoek staat op het vlak met aan de drie hoeken de tekens - - + - en + +, die staan voor de pluspolen en de minpolen. De driehoek die de beeldhouwster op de beeldenaar aanbracht speelt een belangrijke rol in het cardiologisch werk. Als bij een hartpatiënt een electrocardiogram (ECG) wordt gemaakt, dan moeten 3 punten op het lichaam worden verbonden met het apparaat dat de elektriciteit van het hart meet. Dit is de driehoek die Einthoven heeft ontdekt. Elke medische student krijgt dit in de lesstof mee (afbeelding 3a).

Houthoff Buruma penning met portret van Hugo de Groot is de volgende creatie. Hugo de Groot was een Nederlands rechtsgeleerde en schrijver. Hij is ook bekend als Grotius, wat voor Van der Kooi aanleiding was deze naam te gebruiken (afbeelding 4). De vormgeving is klassiek opgezet met de

Nr. 4 en 4a. Penning Houthoff- Buruma, 100 mm Ø, brons, 2014. Marina van der Kooi

naam GROTIUS naast het gezicht geplaatst. Een advocaat in actie staat op de keerzijde, met de naam van het bedrijf: HOUTHOFF BURUMA (afbeelding 4a).

Op de website van het advocatenkantoor staat onder meer dat de firma cliënten vooruit helpt op kritieke momenten, met praktische oplossingen voor complexe juridische problemen. Het is daarbij een onafhankelijk, leidend Nederlands advocatenkantoor met 300 advocaten, notarissen en belastingadviseurs die hoogwaardig juridisch advies en ondersteuning bieden aan een omvangrijke nationale en internationale clientèle. Zij beschikken over een wereldwijd netwerk dat bestaat uit eigen kantoren in Amsterdam, Rotterdam, Brussel, Londen en New York, representatives in Houston, Singapore en Tokio, het exclusieve lidmaatschap van Lex Mundi en een eigen International Friends-netwerk.

Nr. 5 en 5a. Carim, 100 mm Ø, brons, 2015. Marina van der Kooi

De **CARIM-penning** werd gemaakt in opdracht van prof. dr. Tilman Hackeng (afbeelding 5). Hackeng is Director Cardiovascular Research Institute Maastricht (CARIM) / Maastricht UMC+). Deze penning wordt jaarlijks uitgereikt om iemand te eren die veel betekend heeft voor het instituut. Het bijzondere is, dat het net zo goed de mevrouw van de vestiaire kan zijn, als een onderzoeker. Een gestileerd hart staat op verdiept vlak.

Aan de linkeronderrand staat ingedrukt de tekst: FROM THE HEART en rechts: BECAUSE YOU CARE. Op de keerzijde is een helft verdiept en op het verhoogde vlak is weer een driehoek geplaatst met in de hoek de naam CARIM (Cardiovasculair Onderzoeksinstituut Maastricht) en een vierkant streepjes, puntjes en letters, die vormen samen het logo. Een hart in een vierkant (afbeelding 5a).

De **GJ Brakenhoff prize-penning**

werd eveneens in opdracht gemaakt, voor de stichting FOM (Focus on Microscopy). Het portret van de professor staat majestestelijk op de voorzijde. Het is een compositie met een liggende driehoeksvorm als lichtstraal, die verwijst naar de microscoop op de keerzijde en die de afbeelding nog versterkt. Aan de bovenrand staat de naam: G. J. BRAKENHOFF PRIZE (afbeelding 6).

Op de keerzijde ziet u de verbeelding van het principe van de confocale microscopie, waarbij de buitenrand iets hoger is ontworpen. Bij confocale laserfluorescentiemicroscopie wordt gebruik gemaakt van de laserscan microscoop (LSM). Het principe van dit stuk gereedschap is begin jaren 50 ontwikkeld en in 1957 gepatenteerd door de Amerikaanse wetenschapper Marvin Minsky. Pas nadat halverwege de jaren 80 laserlicht gebruikt werd, heeft fluorescentiemicroscopie een grote vlucht genomen (afbeelding 6a).

Nr. 6 en 6a. G. J. Brakenhoff prize, 105 mm Ø, brons, 2016. Marina van der Kooi

Nr. 7 en 7a. Prof. dr. Bert Buis, 100 mm, Ø, brons, 2017. Marina van der Kooi

Het naar links kijkend portret van **Prof. dr. Beert Buis** vult de beeldenaar van de voorzijde met een open en intelligente blik is hij afgebeeld met rechts zijn naam: PROF DR B BUIS. Van der Kooi maakte deze creatie in opdracht van de cardiologische afdeling van het LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum) (afbeelding 7).

Op de keerzijde staan enige medische apparaten en de tekst: HOOFD KATHETERISATIE KAMER en links aan de rand MK (Marina van der Kooi). Zowel op de voor- als de keerzijde weet de ontwerper de letters op speelse wijze evenwichtig neer te zetten, zodat het kijken geenszins saai wordt (afbeelding 7a).

Een portret van **Harry Struijker Bou-dier** dat het vlak vult met rechts de tekst: HS-BAFTA ziet u aan de voorzijde (afbeelding 8). Deze keerzijde van het model is praktisch gelijk aan nummer

vijf, maar dan met een eenvoudiger belijning. Daarnaast is met verdiepte en verhoogde vlakken weer een driehoek geplaatst met in de hoek de naam CARIM (Cardiovasculair Onderzoeksinstituut Maastricht) en een vierkant vlak met lijntjes (afbeelding 8a).

Nr. 8 en 8a. Harry Struijker Boudier BAFTA, 50 mm Ø, gips, 2018. Marina van der Kooi

De medailleur creëerde deze penning in opdracht van prof. dr. Tilman Hackeng van de Universiteit Maastricht naar aanleiding van het in 2018 opgerichte CARIM-academisch talentenprogramma voor bachelor- en masterstudenten; pre-promovendi; promovendi en postdocs. Harry Struijker-Boudier is voormalig directeur van het CARIM, een Europees topinstituut op het gebied van onderzoek naar oorzaken en het vroeg herkennen van hart- en vaatziekten. Als dank voor zijn levenslange inzet op dit gebied is het CARIM-talentenprogramma bij zijn emeritaat (2018) naar Harry vernoemd. (Harry

Struijker-Boudier Award for Talented Academics: HS-BAFTA). Onlangs heeft hij ook uit handen van Louise Gunning-Schepers de Galenusprijs (Prix Galien) ontvangen van de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen (KHMW).

Eveneens in gips ontwierp Van der Kooi een voorstudie van de cardioloog **Herman Snellen** (afbeelding 9). Dit portret

Nr. 9. Gipsstudie van Herman Snellen, 100 mm Ø, gips, 2019. Marina van der Kooi

werd in opdracht gemaakt van prof. dr. E.E. van der Wall, toenmalig hoofd van de cardiologische afdeling van het LUMC. Snellen legde de basis voor de ontwikkeling van de cardiologie als zelfstandig vakgebied, zowel binnen als buiten Nederland. In 1959 werd hij aangesteld als eerste professor in de cardiologie in Leiden bij het LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum). Het gipsen model is een voorstudie geweest voor een bronzen penning in opdracht, waarvan er enkele stuks verkleind zijn gegoten zijn als posterprijs voor studenten (afbeelding 9a). Een leuke bijkomstigheid is dat Snellen de stiefvader van Ramses Shaffy was.

Opleiding, beelden en vrije penningen

Na haar eindexamen in 1970 van het gym B Coornhertlyceum Haarlem startte Van der Kooi een opleiding Tekenen MO-A aan Academie Minerva in Groningen. Vervolgens begon zij in 1974 op de Beeldhouwafdeling van de Rijksakademie van Beeldende Kunsten, waar de jonge kunstenaar in 1980

afstudeerde. Vanaf haar academie-tijd exposeerde zij regelmatig en hield daarnaast een lespraktijk. Tevens werd er aan opdrachten gewerkt. Onder andere in 1984 een bronzen **Gedenkteken voor de vrijheid** voor de gemeente Elst (Gelderland). En in hardsteen hakte zij in 1991 **Man met Hond**, dat geplaatst is bij het Wilhelmina-zieken-

Nr. 9a. Herman Snellen, 50x70 mm, brons, 2019. Marina van der Kooi

huis in Assen. Het beeld **Vangst** kreeg een plek aan de boulevard van Katwijk in 2009. Er zijn meer beelden van haar te zien, verspreid in Nederland. Zij was lid van diverse kunstenaarsverenigingen en momenteel alleen nog van de Nederlandse Kring Van Beeldhouwers, van het Kunstenaars Centrum Bergen en Arti et Amicitiae.

De stijl van de penningen is herkenbaar als u haar oeuvre bekijkt; het is eerlijk werk, zonder foefjes of trucjes die men zo vaak ziet. Zelf zegt zij over het ontstaansproces: 'Meestal begin ik een penning in klei, dat soepele, lenig meebewegende en grillige materiaal. Vervolgens wordt het gefixeerd in gips, waarin het verfijnd kan worden. Een aardappelmesje is mijn voornaamste gereedschap. Bij De Koninklijke Munt in Utrecht heb ik inder tijd geleerd hoe je van een gipsmodel een exacte gipsafdruk maakt, waarin weer een exacte kopie van het eerste gipsmodel kan worden gedrukt.'

In opdracht heeft Van der Kooi diverse medici op de beeldenaar gezet, maar daarnaast kon zij haar inventiviteit kwijt in vrije penningen, waaronder haar **Oktoberpenning**, die uit twee delen bestaat (afbeelding 10).

Nr. 10a. Oktoberpenning ineen gelegd, 2 delen 100 mm, brons, 2019. Marina van der Kooi

Nr. 10-I en 10-II. Oktoberpenning 2 delen 100 mm, brons, 2019. Marina van der Kooi

Op de eerste foto liggen de onderdelen los en op de tweede aaneengesloten. In evenwichtige compositie staan lijnen en vlakken naast elkaar, waarvan sommige verdiept. Ook met het patina weet zij bijzondere resultaten te bereiken. Dat is haar vakmanschap, want patineren in verschillende kleuren is uiterst moeilijk (afbeelding 10a).

Sinds enige jaren werkt de beeldhouwer in een atelier op de rand van de het riviertje Holendrecht dat van de Bullewijk naar het Abcoudermeer stroomt. Het ligt ongeveer een half uur fietsen ten zuiden van Amsterdam en ligt aan de Voetangelweg. Op die plek ziet zij

vele koeien, paarden en schapen, maar ook veel bijzondere vogels en andere weidebewoners. De dijk langs het water is een geliefde plek voor vogelaars.

Nr. 11 en 11a. Vier koeien, 100 mm Ø, brons, 2010. Marina van der Kooi

Daar ontstond de penning **Vier koeien**. De dieren lopen achter elkaar aangesloten naar de stal of wei. Hoe vaak heb ik dat niet gezien op fietstochtjes. De beesten zijn boven op het vlak gezet (afbeelding 11), terwijl op de keerzijde **4 schapen** in verdiepte vlakken tevoorschijn komen (afbeelding 11a). Het zijn juist deze vondsten die haar werk zo aantrekkelijk maken voor de penningliefhebber, ook de wijze waarop zij deze fraaie penning heeft gepatineerd, wat het beeld extra versterkt. Gesneden penningen zijn meestal stijf, maar dat is geenszins het geval bij Van der Kooi, want door gebruik van sterke composities en letters blijft het beeld levendig. Al jaren volg ik haar penningwerk en het is opvallend dat de kunstenaar een gestage ontwikkeling door maakt waarbij haar creaties blijven verrassen door speelse en inventieve oplossingen. Zij behoort tot die kleine groep kunstenaars die doorgroeien tot het eind.

Arnold Nieuwendam

Informatie: Wikipedia en de website van Marina van der Kooi. <https://www.marinavanderkooi.nl>

Literatuur:

Nieuwendam, A. *Vier variaties op het thema Golf, Boot en Vis*. De Beeldenaar januari 1995.

Nieuwendam, A. *Vier variaties op het thema Golf, Boot en Vis*. De MUNTkoerier september 1995.

Nieuwendam, A. *18 Vrouwelijke medailleurs*. Galerie Imago. 1995.

Nieuwendam, A. *Embleem van de natuur*. Galerie Imago. 2000.

Nieuwendam, A. *Marina van der Kooi*. De MUNTkoerier januari 2006.

Foto's: Copyright M. van der Kooi. Fotobewerking: A. Nieuwendam.

U kunt onderstaande twee boekjes bestellen via de website: www.marinavanderkooi.nl

Boekje 1 - 'Beelden' met werk tot 2009
BOEKJE 2 - 'BEELDEN 2012-2013'

Bestel boekje 1 of boekje 2 met het contactformulier. U ontvangt na het bestellen een nota; nadat deze is voldaan wordt het boekje naar u toe gestuurd.